

**ОРОН НУТГИЙН ДЭЭД БОЛОВСРОЛЫГ
ДЭМЖИХ ЗАМААР
ТӨВЛӨРЛИЙГ СААРУУЛАХ ЗАРИМ
БОЛОМЖ**

Дорнод их сургуулийн багш: Б.Цог

ХУРААНГУЙ

- 1990 оны улс төр, нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлтийн дараа хүн ардын сурч боловсрох хэрэгцээг дагаж дээд боловсрол эзэмшиүүлэх их, дээд сургууль, коллежууд олноор байгуулагдсан явдал нь хүн ардын боловсрол, мэдлэгийг дээшлүүлэхэд чухал ач холбогдолтой байсан бөгөөд энэ үйл явц нь хүн амын төвлөрөл үүсэх нэг шалтгаан болсон байдаг. Хүн амын төвлөрлийг багасгах тухай төр, засгийн бодлогууд батлагдан хэрэгжиж байгаа ч төвлөрөл саarahгүй байна. Иимд хүн амын төвлөрлийг бууруулахад орон нутгийн оролцоог чухалд үзэж, бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал, түүнд нийцүүлэн гаргасан баримт бичгүүдийг орон нутгийн их, дээд сургууль, коллежийг дэмжсэн бодлого, зорилтуудтай уялдуулан хэрэгжүүлэх хэрэгцээ байгааг илэрхийлж байна. Нэг үгээр хэлбэл их, дээд сургуулиудыг хотхоноор хөгжүүлэх, элсэлтийн бодлогыг зохицуулснаар төвлөрөл саарна гэж үзэж байна.
- Гагцхүү эдгээр баримт бичгүүдийг хэрэгжүүлэхэд төрийн зохицуулалт, эдийн засгийн нөөц боломж зэрэг олон асуудал үүсдэг бөгөөд хэрхэн үр дүнтэй зохион байгуулах талаарх судалгаанд тулгуурлан үзэл бодлоо илэрхийлж байна.

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨЛ

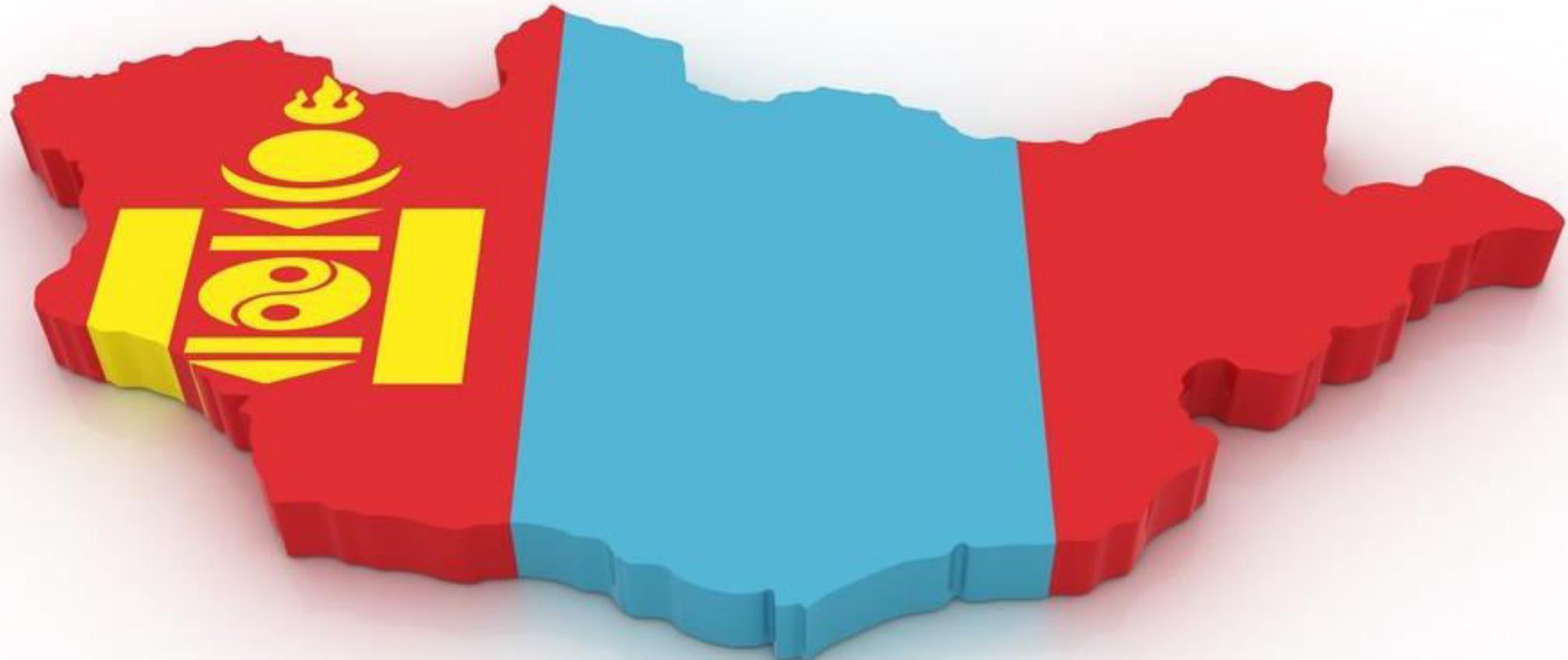
ОРОН НУТАГ

ДЭЭД БОЛОВСРОЛЫН БАЙГУУЛЛАГА

ТӨРИЙН БОДЛОГО, ДЭМЛЭГ, ХЭРЭГЖИЛТ

ДОРНОД ИХ СУРГУУЛЬ

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨЛ

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨЛ

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨЛ

3,199,3 хүн амтай

Хүн амын 44.3 хувь нь
буюу 1,417,4

1,5 сая км хавтгай
дөрвөлжин газар нутаг

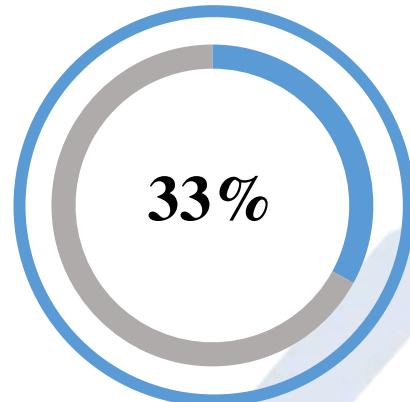
Улаанбаатар хотын 4704
км квадрат газар нутаг

хөдөө орон нутагт 55.7% нь
суурьшиж байна.

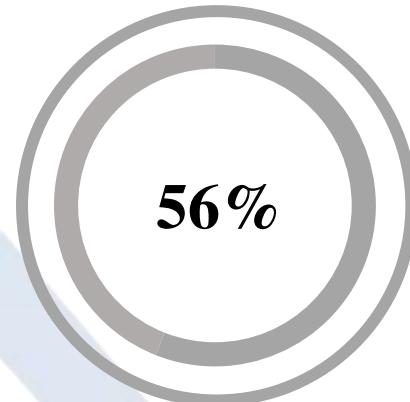
Өргөн уудам газар нутагтай атал хүн амын тал орчим хувь нь нийслэлдээ суурьшиж байгаа нь хүн ам хэт их төвлөрсний илрэл юм. Төвлөрөл үүсэх үйл явц 1990 оноос хойш эрчимтэй явагдсан бөгөөд үүнд хотжилт, боловсрол, соёл, нийгэм, эдийн засгийн боломж, нөөц зэрэг олон хүчин зүйлс нөлөөлсөн гэж үздэг

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨХ УЙЛ ЯВЦ

2000 ОН

Улаанбаатар хотод нийт
хүн амын 33% харин
орон нутагт 67%

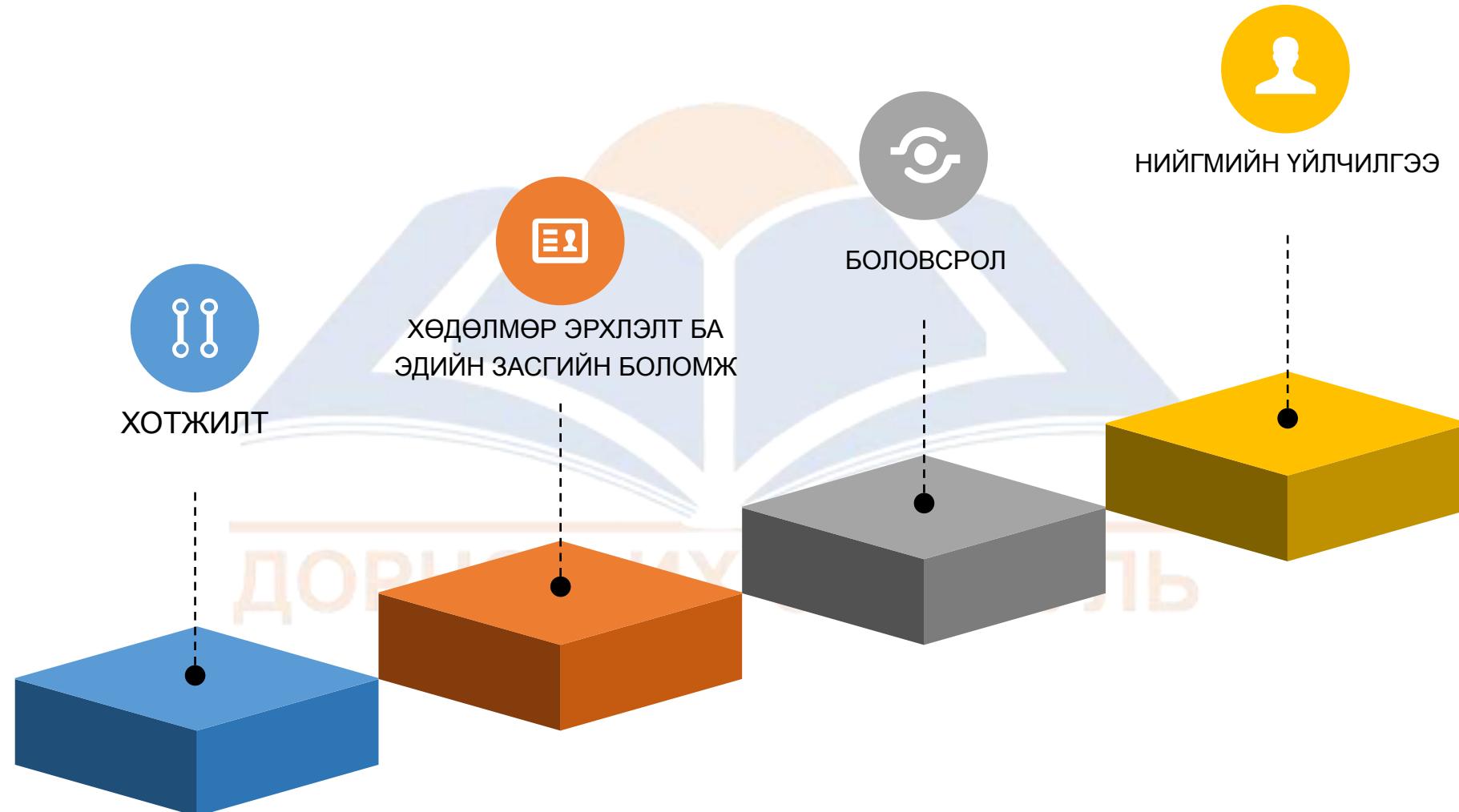
2018 ОН

Улаанбаатар хотод нийт
хүн амын 44% харин
орон нутагт 56%

ДОРНОД ИХ СУРГУУЛЬ

Судалгаанаас үзвэл шилжин ирэгчдийн дийлэнх нь ажил эрхлэх, амьжиргаагаа дээшлүүлэх, суралцах болон зах зээлд ойртох зорилгоор шилжин ирсэн бөгөөд шилжин ирэгсдийн 58,7%-ийг 15-29 насны залуучууд эзэлж байгааг тодорхойлсон байна.

ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРӨЛД ҮЗҮҮЛЭХ ХҮЧИН ЗҮЙЛС

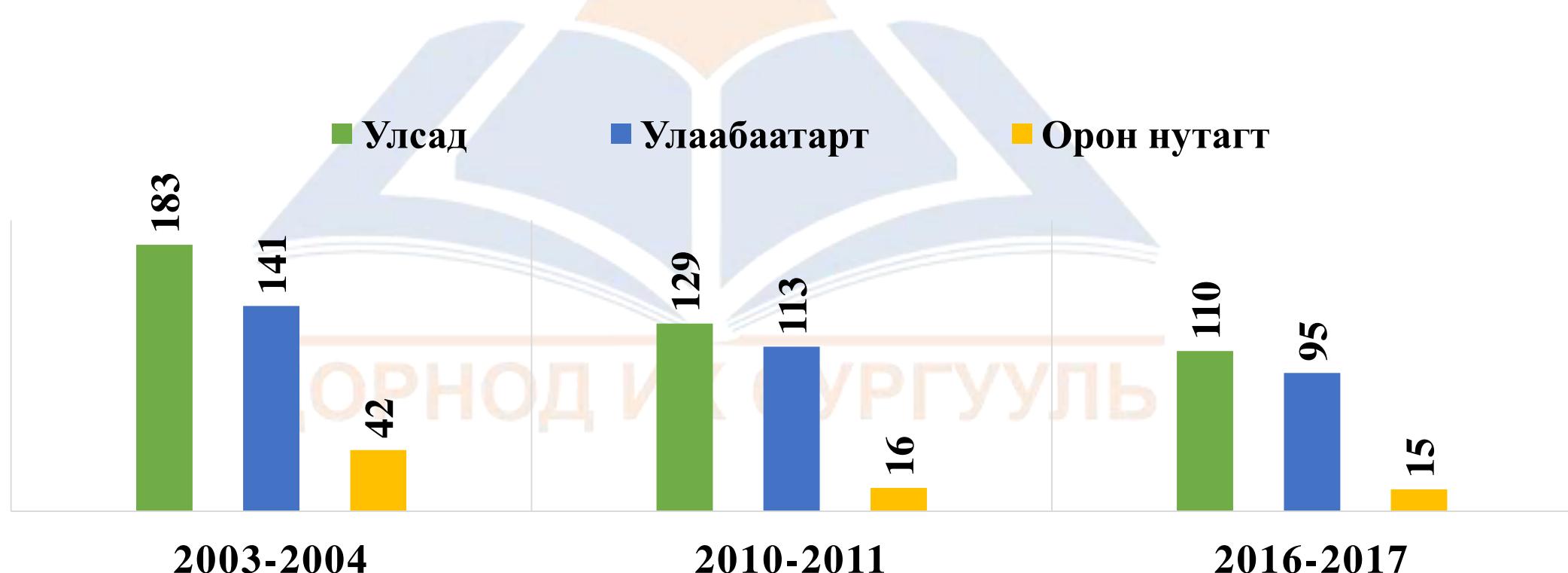
ХҮН АМЫН ТӨВЛӨРЛИЙН ШАЛТГААН НЬ

График 1. Улаанбаатар хотод шилжин ирсэн шалтгаан

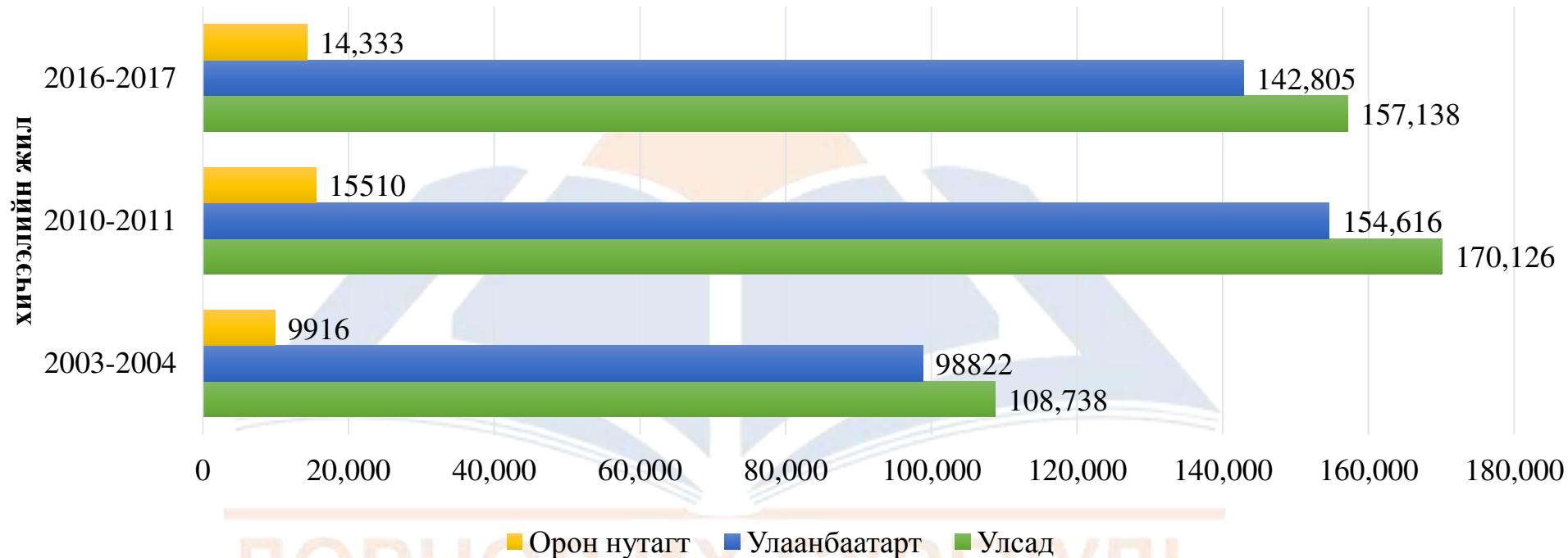

Сүүлийн 15 жилийн хугацаанд их, дээд сургууль, коллежийн тоо хэрхэн өөрчлөгдсөнийг 3 үечлэлд авч үзвэл:

Их, дээд сургууль, коллежийн тоо, байршил

Суралцагчийн тоо, байршилаар

Орон нутгийн их, дээд сургууль, коллежийн оюутны тоог улсын нийт оюутны тоотой харьцах үзүүлэлтийг доорх графикаас харж болно.

Дээд боловсролыг асуудлаарх бодлогын баримт бичгүүд

№	Баримт бичгийн нэр	Байгууллага	Огноо
1	Дээд боловсролын бодлогын баримт бичиг	МУ-ын ЗГ, Дэлхийн банк	2010.03
2	Дээд боловсролын шинэчлэлийн зураглал: ROAD MAP 2010-2021	БСШУЯ	2010
3	Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого: 2014-2024	УИХ	2015/12
4	Монгол улсын Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал	УИХ	2001/57
5	Боловсрол үндэсний хөтөлбөр 2010-2021	ЗГ	2010/31
6	Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал	УИХ	2016/19
7	Тогтвортой хөгжлийн бодлого	ЗГ, УХГ	2017.05.31

Мэргэжилтэн бэлтгэж буй давхардлыг арилгах тухай

- Дээд боловсролын шинэчлэлийн зураглал:
 - 1.Төрийн өмчийн сургуулиудын мэргэжилтэн бэлтгэж буй сургалтын хөтөлбөрийн давхардлыг арилгаж зохистой болгох,
 - 2.Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийг элсэлтийн бодлоготой уялдуулна.
 - 3.Төрийн өмчийн сургуулиудын мэргэжилтэн бэлтгэх давхардлыг арилгаж элсэлтийг зохистой болгоно.
- Төрөөс боловсролын талаар баримтлах бодлого:
 - 1.Дээд болон мэргэжлийн боловсролыг хөгжлийн бодлого, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлттэй уялдуулна.
 - 2.Дээд болон мэргэжлийн боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг хөгжлийн бодлого, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлт, шинжслэх ухаан, технологийн дэвшил, иргэдийн сурхадааны хэрэгүүлэлт, ажлын байранд тавих шаардлагатай уялдуулан тасралтгүй хөгжсүүлнэ

Бүс, орон нутгийн сургуулийг дэмжсэн бодлого, зорилтууд

- Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал:

1. Эрхэм зорилго нь зохисгүй бөөгнөрлийг задалж, хот, хөдөөгийн хөгжлийн ялгаа, аймаг, бүс нутаг хоорондын тэгш бус, тэнцвэргүй байдлыг багасгаж хөгжлийн түвшинг ойртуулах,оршино.

2. нийгэм, соёлын хүрээнд: хүн ам тухайн нутагтаа тогтвор, суурьшилтай ажиллах, амьдрах, сурч боловсрох, ... хөдөөгийн хүн амын хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал, эруул мэнд, боловсрол, соёл, урлаг, мэдээлэл, ахуйн үйлчилгээний тогтолцоог бэхжүүлж, бүс нутгийн харьцангуй жигд хөгжлийг хангах нөхцөлийг бүрдүүлэх.

3. бусуудэд их сургууль, коллежийн салбар, судалгаа, мэдээллийн болон сургалтын төвүүд байгуулахыг дэмжисж тухайн бүс нутгийн хөгжлийн чиглэлтэй уялдсан боловсрол, шинжслэх ухааны шинэ хэв шинж бүхий тогтолцоо бүрдүүлэх;

Бүс, орон нутгийн сургуулийг дэмжсэн бодлого, зорилтууд

- Дээд боловсролын шинэчлэлийн зураглал:
 1. *Бусийн төвийн сургуулиудыг хотхоноор хөгжүүлнэ.*
- Бага, дунд боловсролын багш бэлтгэх, мэргэжил дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр
 1. *Орон нутаг дахь боловсролын эрдэм шинжилгээ, арга зүйн байгууллагыг түшиглэн багшинарын мэргэжил дээшилүүлэх бусийн төвүүд байгуулан ажиллуулах*
- Их сургуулийг хотхоноо хөгжүүлэх чиглэл
 1. *Ховд, Дорнод их сургуулиудыг баруун, зүүн бусийн сургалт, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэл, бизнесийн төв болгон хөгжүүлнэ;*
 2. *Эрдэнэтэд гёологий уул уурхайн, Дарханд техникийн чиглэлийн сургуулийг байгуулж хөгжүүлнэ*

Боломж

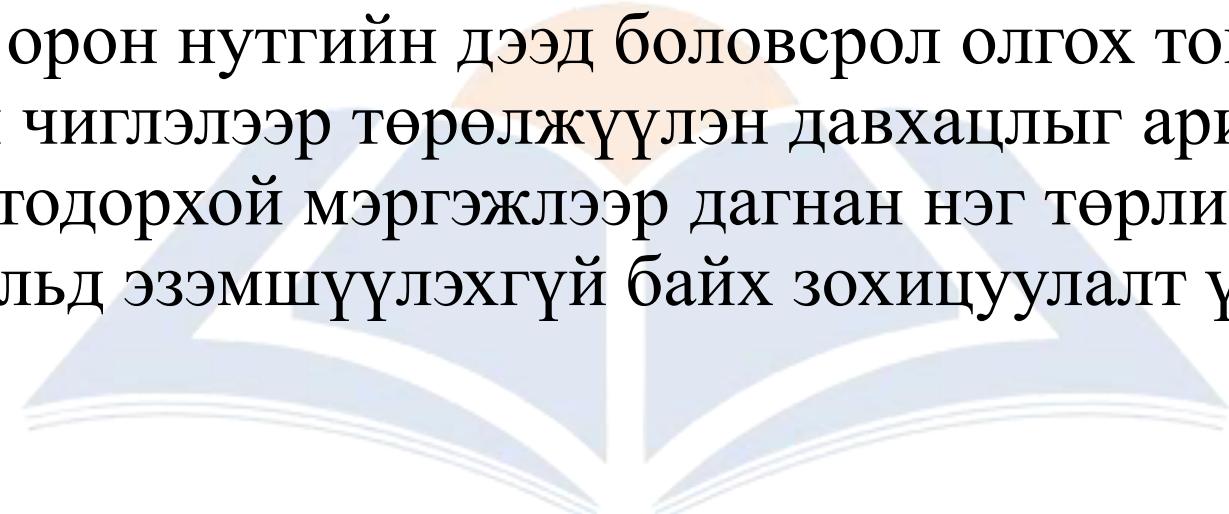
- Орон нутгийн дээд боловсролын байгууллагын эдийн засгийн чадавхийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн нэгдсэн зохицуулалт хийх боломж байна
- Үүний тулд үндэсний томоохон сургуулиуд болон орон нутгийн их, дээд сургуулийн мэргэжлийн давхацлыг арилгаж, элсэлтийн хамрах хүрээг тодорхойлох
- Ц.Лумжавын Бүс нутгийн дээд боловсролын шинэчлэлийн асуудал сэдэвт илтгэлдээ “Улс орныг жигд тэнцвэртэй хөгжүүлэхэд бүсчилсэн хөгжүүлэх үүрэг улам нэмэгдэх болно.

Боломж

- Хүн амын төвлөрлийг сааруулахад боловсролын салбарын хөгжил, түүнд чиглэсэн төрийн нэгдсэн зохицуулалт шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэнэ.
- Энэ зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд бусийн их, дээд сургууль, мэргэжлийн сургалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, мэргэжлийн давхацлыг арилгах, сургалтын чанарыг сайжруулах нь хамгийн чухал болж байна.

Боломж

- Ийм учраас орон нутгийн дээд боловсрол олгох тогтолцоог мэргэжлийн чиглэлээр төрөлжүүлэн давхацлыг арилгах, бүсийн сургуулиуд тодорхой мэргэжлээр дагнан нэг төрлийн мэргэжлийг олон сургуульд эзэмшүүлэхгүй байх зохицуулалт үгүйлэгдэж байна.

ДОРНОД ИХ СУРГУУЛЬ

ДҮГНЭЛТ

- Улаанбаатар хотын хүн амын төвлөрлийг орон нутгийн дээд боловсролыг хөгжүүлэх замаар бууруулах боломж, гарцууд төр засгийн бодлогын түвшинд тодорхойлогдсон байдаг боловч тэдгээр олон бодлогуудыг хэрэгжүүлэхийн тулд бүс, орон нутгийн дээд боловсролыг хөгжүүлэх чиглэлээр нэгдсэн бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх хэрэгтэй гэж үзэж байна.
- Орон нутгийн их, дээд сургуулиудыг хотхонаор хөгжүүлж дэд бүтэц буюу материаллаг бааз, орчин нөхцлийг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлснээр
- Бүс нутгийн хөгжлийн онцлог, хэрэгцээний судалгаанд тулгуурлан тухайн орон нутгийн их, дээд сургууль, коллежийн мэргэжилтэн бэлтгэх чиглэлийг тогтоох
- Улсын томоохон их сургуулиудын элсэлтийн хяналтын тоог бүс нутгийн их, дээд сургуулиудын бүсэд бага байхаар хязгаарлаж, бусад орон нутгуудад зөрүүг тооцож тогтоох замаар нөхөх асуудлыг судалж шийдвэрлэх хамгийн боломжтой хувилбар гэж үзэж байна.

АНХААРАН ХАНДУУЛСАН ТА БҮХЭНДЭЭ БАЯРЛАЛАА

Эрдэм ухаан дэлгэртугэй